

เพลงพื้นบ้านลำพวน ตำบลโคกปีบ อำเภอศรีเมือง จังหวัดปราจีนบุรี Puan Folk Song in Khok Pip Sub-district, Si Mahosot District, Prachin Buri Province

สราวุษ โรจนศิริ¹

Sarawut Rotchanasiri¹

Received: 18 August 2019

Revised: 9 December 2019

Accepted: 13 January 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยเพลงพื้นบ้าน กรณีศึกษาเพลงลำพวนตำบลโคกปีบ อำเภอศรีเมือง จังหวัดปราจีนบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของเพลงพื้นบ้านลำพวนในวัฒนธรรมไทยพวน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย เชิงคุณภาพ และใช้กระบวนการศึกษาทางมานุษยดุริยางค์ไทยในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า ตำบลโคกปีบ เป็นพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านในลักษณะวัฒนธรรมไทยพวน หรือลาวพวน มีการขับร้องเพลงพื้นบ้านในแบบฉบับของตนเองเรียกว่า “ลำพวน หรือ ขับพวน” คือ เพลงพื้นบ้านของชาวไทยพวน มีทั้งแบบขับร้องเดี่ยวและขับร้องโดยต้องกันในลักษณะหยอกล้อกันระหว่างเพศเดียวกัน หรือเกี้ยวกับราสีกันระหว่างชายกับหญิงในลักษณะร้อย Nieto ที่ทำงาน โดยใช้เครื่องดนตรีประกอบ ได้แก่ แคน หรือไม่ใช้เครื่องดนตรีประกอบก็ได้ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้านลำพวน ได้แก่ ประเพณี บุญครุย ซึ่งจัดเป็นประจำทุกปี มีการจัดแสดงลำพวนเป็นกิจกรรมหลักสำหรับการฉลองครุย มีแม่เพลง และมีผู้ร่วมฟังบางท่าน слับกันขึ้นมาขับร้องลำพวนบ้างเพื่อโต้ตอบหรือหยอกล้อกัน การเริ่มต้นลำพวน เพลงแรกเรียกว่า “บทไหว้ครู” เป็นการสักการบูชาครูเพื่อแสดงความเคารพและระลึกถึงพระคุณ ลำดับต่อมาเป็นการลำพวนในลักษณะการเล่าเรื่อง เรียกว่า “ลำเรื่อง” คือ การกำหนดเนื้อร้องหรือเนื้อหาของเพลง ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ลำดับต่อมาเรียกว่า “ลำดัน” คือ การขับร้องลำพวนในลักษณะการร้องแบบคิดเนื้อร้อง หรือถ้อยคำร้องขึ้นสดในขณะนั้น โดยใช้ภาษาซึ่งมีการผสมผสานกันระหว่างภาษาไทยพวนกับภาษาไทย ภาคกลางและอีสานบ้างตามลักษณะการพูดของคนในท้องถิ่น เมื่อจบการขับร้องลำพวนในแต่ละท่อนเพลง ผู้ฟังตอบรับด้วยการส่งเสียงว่า “ชือ” เพื่อสร้างความสนุกสนานเป็นรูปแบบนี้ไปจนจบ ลำพวนถือเป็นการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของชาวพวน ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ลำเนียงศัพท์ภาษาและท่วงทำนองเพลง ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นพากพ้องเดียวกัน และใช้เป็นเครื่องมือในการบอกเล่าเรื่องราวของกลุ่มชน

คำสำคัญ : เพลงพื้นบ้าน, ลำพวน, โคกปีบ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขาวิชาดนตรีสากล, รองคณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวรวิหาร

¹ Asst. Prof. Department of Western Music, Associate Dean, Faculty of Humanities and Social sciences, Rajabhat Rajanagarindra University

Abstract

This study aimed to examine the role of Puan folk songs in Khok Pip Sub-district, Si Mahosot District, Prachin Buri Province. In order to gather and analyze the data, the researcher used the qualitative method with an ethnomusicology approach. Khok Pip Sub-district has a culture of folk music that expresses Tai Puan or Lao Phuan culture. There is a unique folk singing style called "Lam Puan" or "Kub Puan" that originated from Thai Puan folk songs. It is a style of singing that could be performed solo or as a group. For group performances, it could be sung in the form of teasing interaction among friends or flirting interaction among male and female. The style of song is usually variations on the same theme either with the "Kaen" performing or without any musical instruments. Lam Puan folk songs are related to Thai traditional rituals such as the Kathin Ceremony which is held annually. A Lam Puan performance is the main activity at the ceremony. Sometimes, the head of the band and some of the audience alternately sing Lam Puan folk songs in order to interact and tease each other. The beginning part of Lam Puan performance is called Wai Khru. It is the part for paying homage and showing respect to the teachers. Next is the part called "Lam Ruang" which is the story-telling singing style, followed by the part called "Lam Don", the Lam Puan singing with extemporaneous rhyme mixing between the local languages of Thai Puan, Central Thai and North-Eastern Thai. At the end of each phrase of Lam Puan, the audience is supposed to respond by saying "Hew" as part of the entertainment. Lam Puan is an expression of the identity of the Thai Puan in their traditions, vocabulary, language and melodies. To help create a sense of belonging, Lam Puan is also used as a tool to tell the story of a particular group.

Keywords: Folk Songs, Puan Folk Songs, Khok Pip Sub-district

บทนำ

วัฒนธรรมไทยคือสิ่งที่ยืนยันความเป็นสังคมไทย หากขาดการอนุรักษ์ส่งเสริมให้ดำรงอยู่ในทা�ಯที่สุดความเป็นเอกลักษณ์ทางสังคมไทยจะสูญหายไป ศิลปวัฒนธรรมไทยบางอย่างดำรงอยู่และบางอย่างสูญหายไป อาทิ ศิลปวัฒนธรรมทางด้านดนตรีของไทยที่มีการสืบสานกันมาในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทยแต่สัญบุราณ แต่ปัจจุบันกลับไม่ได้รับความสนใจจากผู้คนในสังคมไทยเท่าที่ควร ทั้งๆ ที่ศิลปวัฒนธรรมทางด้านดนตรีของไทยถือเป็นภูมิปัญญาของคนไทยและเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของสังคมไทยที่ไม่มีชนชาติใด

เสมอเหมือน ดังนั้น ศิลปวัฒนธรรมของไทยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการอนุรักษ์ และส่งเสริมเพื่อสร้างสังคมไทยให้มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม

ดนตรีเปรียบเสมือนสื่อที่สามารถทำให้มนุษย์เข้าใจกันแม้จะต่างวัฒนธรรมกันเก็ตาม การศึกษาดนตรีของมนุษย์ในชาติพันธุ์ต่างๆ ถือเป็นการศึกษาวัฒนธรรมของมนุษย์ที่มีความแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น ทำให้เกิดการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของมนุษย์โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อในการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างกันของมนุษยชาติ และเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ทางด้านดนตรีเพื่อเผยแพร่สู่ประชาชนเป็นการ

สร้างสรรค์สังคมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในด้านของการศึกษาดูนศิชาติพันธุ์วิทยาในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศไทยด้วยความสนใจจากผู้คนในสังคมไทยน้อยมาก จึงต้องมุ่งศึกษาดูนศิชาติของไทยอย่างจริงจังเพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านดูนศิชาติของไทยให้เพิ่มขึ้น ซึ่งถือเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับดูนศิชาติอีกด้วย

เพลงพื้นบ้านจัดเป็นส่วนหนึ่งของดูนศิชาบ้านที่สะท้อนให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ในชนบทเรมเนี่ยมประเพณี ความเชื่อในท้องถิ่นนั้นๆ เพลงพื้นบ้านเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของการบันเทิงที่มีอยู่ในสังคมไทยมานานและมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของคนไทย (วรรณราย คำโสภา, 2542: 43) ลักษณะเด่นของเพลงพื้นบ้าน คือ ความเรียนง่ายและมีความเป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ความเรียนง่ายนั้นปรากฏอยู่ในรูปแบบของภาษา คำกลอน ทำนองร้อง ภาษาที่ใช้เป็นภาษาพูดธรรมดายหรือเป็นคำกลอนง่ายๆ แฝงคดิแยกคิดหรือเป็นคำคมใช้ได้ตามกันระหว่างหญิงชาย (ปราณี วงศ์เทศ, 2525: 76) เพลงพื้นบ้านใช้ร้องเล่นกันในโอกาสต่างๆ อาทิ งานบุญทางศาสนาหรือการร่วมกันทำงานอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น เกี่ยวข้าว เพลงพื้นบ้านเป็นวรรณกรรมแบบบุญปาระซึ่งเกิดขึ้นจากการแต่ถ้อยคำของกลุ่มชาวบ้าน เพื่อถ่ายทอดและสื่อสารมรณ์ความรู้สึก นิยมร้องถ่ายทอดแบบปากเปล่ามากกว่าการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดวางถ้อยคำและจังหวะ ทำให้เกิดเป็นรูปแบบร้อยกรองง่ายๆ การร้องเพลงพื้นบ้านของไทยมีปรากฏแพร่หลายและสืบทอดต่อๆ กันมาในกลุ่มชาวบ้านเกือบทุกภูมิภาคของประเทศไทย ลักษณะของเพลงพื้นบ้านส่วนมากมักเป็นลักษณะการกี้ยา พราสาสีหรือการซักถามโดยกัน ความโดดเด่นของเพลงพื้นบ้านอยู่ที่ความไม่ เพราะในถ้อยคำง่ายๆ แต่มีความหมายลึกซึ้ง ใช้ให้พริบปฏิภาณในการ

ร้องโดยกัน เพลงพื้นบ้านส่วนใหญ่มีเนื้อร้องและมีทำนองง่ายๆ ร้องเล่นได้ไม่ยาก พิมเม้นกี สามารถร้องเล่นตามได้ การร้องเพลงพื้นบ้านมักขับร้องตามланบ้าน วัด ห้องนา ลำน้ำ แล้วแต่โอกาสในการเล่นเพลง เครื่องดูนศิชาที่ใช้ประกอบการขับร้องมักเป็นเพียงเครื่องประกอบจังหวะ อาทิ จิงกรับ กลอง หรือเครื่องดูนศิชาที่ประดิษฐ์ขึ้นเองหรืออาจไม่เลี่ยงใช้การปูนเมือประกอบจังหวะ สิ่งสำคัญในการร้องเพลง ชาวบ้านอีกประการ คือ ลูกคู่ที่ร้องรับ ร้องกระหุง หรือร้องสอดเพลง เพื่อทำให้บทเพลงน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

พื้นที่ตำบลโภณปีบ อำเภอศรีเมือง จังหวัดปราจีนบุรี เป็นพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านในลักษณะวัฒนธรรมไทยพวนหรือลาภวน ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมรูปแบบหนึ่งในประเทศไทย มีการขับร้องเพลงพื้นบ้านในแบบฉบับของตนเองเรียกว่า “ลำพวน” หรือ “ขับพวน” ในลักษณะการนั่งขับร้องกลอนโดยกันหรือขับร้องบรรยายเรื่องราวต่างๆ โดยใช้ภาษาท้องถิ่น (ภาษาพวน) ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมทางดูนศิชาของชาวไทยพวนที่ปัจจุบันได้ขาดการสืบทอดต่อทางวัฒนธรรมมีเพียงผู้สูงอายุในชุมชนเท่านั้นที่สามารถขับร้องลำพวนได้ ดังนั้น เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านดูนศิชาของไทยให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้น ซึ่งถือเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับดูนศิชา เกิดองค์ความรู้ด้านสังคมวัฒนธรรมและเพลงพื้นบ้านอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงขอเลือกศึกษาเพลงพื้นบ้านโดยกำหนดหัวข้อเรื่องที่ศึกษา คือ “เพลงพื้นบ้าน กรณีศึกษาเพลงลำพวนตำบลโภณปีบ อำเภอศรีเมือง จังหวัดปราจีนบุรี” เพื่อทำการศึกษาประวัติความเป็นมาและบริบทของเพลงพื้นบ้าน ลำพวน ศึกษาบทบาทและวิเคราะห์คุณลักษณะทางดูนศิชาของเพลงพื้นบ้าน ลำพวน ในวัฒนธรรมไทยพวน โดยใช้กรณีศึกษาดำเนินโภณปีบ อำเภอศรีเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่อง “เพลงพื้นบ้าน กรณีศึกษา เพลงลำพوانตำบลโภคปีบ อำเภอครีมโหสก จังหวัดปราจีนบูรี” ผู้วิจัยขอนำเสนอเรื่องความวิจัยใน วัตถุประสงค์เดียว คือ เพื่อศึกษาบทบาทของเพลง พื้นบ้าน ลำพوان ในวัฒนธรรมไทยพวน

วิธีการศึกษา

การดำเนินการวิจัยเรื่อง “เพลงพื้นบ้าน กรณีศึกษาเพลงลำพوانตำบลโภคปีบ อำเภอครีมโหสก จังหวัดปราจีนบูรี” ใช้ระเบียบวิธีวิจัย เชิงคุณภาพตามวิธีการทางภาษาฯ ชุดยุคดิริยา (Ethnomusicology Research) วิจัยเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสังเกตอย่าง มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและ “ไม่เป็นทางการ ข้อมูลหลักที่ได้จากการศึกษาเป็น ข้อมูลจากการศึกษาภาคสนาม (Field Work) เป็น สำคัญ ในพื้นที่ทำการวิจัย คือ ตำบลโภคปีบ อำเภอ ครีมโหสก จังหวัดปราจีนบูรี กำหนดดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2560 ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2561 โดยได้ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นเตรียมการศึกษา

ขั้นเตรียมการศึกษา คือ ขั้นตอนในการหา ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องราว สถานที่ และ เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้าน ลำพوان ตำบลโภคปีบ อำเภอครีมโหสก จังหวัด ปราจีนบูรี โดยสำรวจข้อมูลในหัวข้อต่างๆ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย บทความและวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัย ได้แก่

1.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

1.2 ความรู้ทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับเพลง พื้นบ้าน ลำพوان

1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นบ้าน ลำพوان

2. สำรวจข้อมูลเบื้องต้น โดยเข้าพื้นที่ สถานวิจัยเพื่อติดต่อประสานงานกับบุคคลที่ให้ข้อมูล ต่างๆ ได้แก่

2.1 นักร้องเพลงพื้นบ้าน ลำพوان ตำบลโภคปีบ อำเภอครีมโหสก จังหวัดปราจีนบูรี

2.2 กลุ่มบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับ เพลงพื้นบ้านลำพوانและผู้เข้าร่วมพิธีกรรม ตำบล โภคปีบ อำเภอครีมโหสก จังหวัดปราจีนบูรี

ขั้นดำเนินการศึกษา

ขั้นดำเนินการศึกษา คือ ขั้นตอนการเก็บ ข้อมูลทางภาคสนาม ซึ่งเป็นการสำรวจหาความรู้ จากการศึกษาพฤติกรรมและผลิตผลที่เกิดจาก พฤติกรรมของมนุษย์จากสภาพแวดล้อมทางสังคม ตามความเป็นจริง โดยทำการศึกษา “เพลงพื้นบ้าน กรณีศึกษาเพลงลำพوانตำบลโภคปีบ อำเภอครีมโหสก จังหวัดปราจีนบูรี” เริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2560 โดยดำเนินการศึกษาตามแผนงานที่ กำหนดไว้ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากบุคคลข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัย เพื่อเก็บประวัติ ส่วนตัวและข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ศึกษาข้อมูลของเพลงพื้นบ้าน ลำพوان รวมทั้งศึกษาบันทึกที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 การสังเกต (Observation) คือ การ เฝ้าดูอย่างเป็นระบบ ใน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ สังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยได้เข้าร่วมในการขับร้อง เพลงพื้นบ้าน ลำพوان ตำบลโภคปีบ อำเภอครีมโหสก จังหวัดปราจีนบูรี เพื่อศึกษาถึงบทเพลง บทบาท ความหมาย สังคม วัฒนธรรม

2.2 การสัมภาษณ์ (Interview) คือ การ สนทนากาย่า ร่วม มีจุดมุ่งหมาย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการ สัมภาษณ์แบบเป็นทางการกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็น บุคคลสำคัญ ได้แก่ นักขับร้องลำพوان (ขับร้องหลัก 1 ท่าน และขับร้องสมทบ 2 ท่าน) ประเด็น สัมภาษณ์หลัก คือ การขับร้องลำพوانและลำดับ ขั้นตอนการขับร้อง ส่วนการสัมภาษณ์แบบไม่เป็น ทางการ คือ การสนทนาก้าวไปในประเด็นต่างๆ

ที่ต้องการศึกษาข้อมูลจากผู้ที่เข้าร่วมในพิธีกรรม และบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอีกประมาณ 10 ท่าน ประเด็นสัมภาษณ์หลัก คือ การประกอบพิธีกรรม และการมีส่วนร่วม

3. การใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนาม คือ การเก็บข้อมูลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ ด้วยอุปกรณ์การบันทึกต่างๆ ดังนี้

3.1 เครื่องมือในการจดบันทึกข้อมูลในรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้าน ล้ำพวน คำบาลโลกปีบ สำเนาครึ่งมหสศ จังหวัดปราจีนบุรี คือ สมุดจดบันทึกข้อมูล (Book Record) หรือคอมพิวเตอร์ (Laptop Computer) จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ในข้อมูลทั่วไป

3.2 เครื่องมือในการบันทึกข้อมูลเสียง สำหรับบันทึกการสัมภาษณ์และการบันทึกเพลงพื้นบ้าน ล้ำพวน คำบาลโลกปีบ สำเนาครึ่งมหสศ จังหวัดปราจีนบุรี คือ เครื่องบันทึกเสียงชนิดต่างๆ

3.3 เครื่องมือในการบันทึกข้อมูลภาพ นิ่งและภาพเคลื่อนไหว เพื่อบันทึกภาพบุคคลและการขับร้องเพลงพื้นบ้าน กรณีศึกษาเพลงล้ำพวน คำบาลโลกปีบ สำเนาครึ่งมหสศ จังหวัดปราจีนบุรี คือ กล้องถ่ายภาพนิ่งและกล้องถ่ายภาพเคลื่อนไหว

ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

การตรวจระบบข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ การวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดวิธีการให้เหมาะสมสมกับกลุ่มตัวอย่าง กำหนดวิธีบันทึกข้อมูล มีการอบรมวิธีการเก็บข้อมูลสำหรับผู้ร่วมวิจัยในการเก็บข้อมูลให้มีความรู้ ความเข้าใจและชำนาญเท่าเทียมกัน จากนั้นจึงเก็บข้อมูลตามที่วางแผนไว้ เมื่อได้ข้อมูลกลับมา มีการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล คือ การนำข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามมาจำแนก จัดระเบียบ จัดประเภทของข้อมูล จากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ที่ได้กำหนดไว้ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์

บทเพลงต่างๆ โดยเขียนเป็นโน้ตแบบดูดตี ตะวันตก (Transcriptions) และกำหนดหัวข้อของ การวิเคราะห์ ได้แก่ วิเคราะห์บทบาทของเพลงพื้นบ้าน ล้ำพวน

ขั้นนำเสนอผลงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง “เพลงพื้นบ้าน กรณีศึกษาเพลงล้ำพวนคำบาลโลกปีบ สำเนาครึ่งมหสศ จังหวัดปราจีนบุรี” ผู้วิจัยกำหนดกระบวนการนำเสนองานวิจัยตามแผนงาน ดังนี้

1. จัดทำงานวิจัยในรูปแบบของรายงาน การวิจัยเรื่อง เพลงพื้นบ้าน กรณีศึกษาเพลงล้ำพวน คำบาลโลกปีบ สำเนาครึ่งมหสศ จังหวัดปราจีนบุรี

2. จัดทำบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการหรือวิจัยในเรื่อง เพลงพื้นบ้าน ล้ำพวน คำบาลโลกปีบ สำเนาครึ่งมหสศ จังหวัดปราจีนบุรี

3. นำผลการวิจัยมาคืนข้อมูลสู่คำบาลโลกปีบ สำเนาครึ่งมหสศ จังหวัดปราจีนบุรี

4. นำผลการวิจัยมาบูรณาการกับการเรียนการสอนในหลักสูตรดูดตีสาгал ระดับอุดมศึกษา รายวิชามนุษยวิทยาทางดูดตี

นำเสนอผลการวิจัย ณ มหาวิทยาลัยที่จัดงานประชุมวิชาการหรืองานวิจัยระดับชาติหรือระดับนานาชาติ

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “เพลงพื้นบ้าน กรณีศึกษาเพลงล้ำพวนคำบาลโลกปีบ สำเนาครึ่งมหสศ จังหวัดปราจีนบุรี” ผู้วิจัยขอนำเสนอบทความวิจัยในวัตถุประสงค์เดียว คือ เพื่อศึกษาบทบาทของเพลงพื้นบ้าน ล้ำพวน ในวัฒนธรรมไทยพวน ดังนี้

ชาวไทยพวนมีศาสนาหลักที่นับถือเหมือนกับชาวไทยทั่วไป คือ ศาสนาพุทธ มีความยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี มีวัฒนธรรม มีภาษา มีความผูกพันในระบบเครือญาติ เป็นพันธุ์ เป็นเอกลักษณ์ของตนเองมาช้านาน ชาวไทยพวน

พูดได้ทั้งภาษาไทยกลาง และภาษาไทยวน โดยใช้ภาษาไทยกลางพูดกับผู้คนต่างถิ่น แต่พูดภาษาไทยวนกับกลุ่มชนเดียวกัน

ประเพณีของชาวไทยวน ชาววน นอกจากนับถือและยึดมั่นในศาสนาพุทธแล้ว ชาววนยังมีขบธรรมเนียมประเพณีเป็นเอกลักษณ์ของตนมาแต่โบราณ ชาวไทยวนเครื่องครัดต่อขนบธรรมเนียมและประเพณีของตนมาก ซึ่งได้อีอปภีบัติตามแบบอย่างบรรพบุรุษ ในรอบปีหนึ่งประเพณีของชาววนที่ยึดถือและปฏิบัติกัน ได้แก่ เดือนอ้ายบุญข้าวจี่ เดือนยีบุญข้าวหลาม เดือนสามบุญกำฟ้า เดือนห้าบุญสงกรานต์ เดือนหกบุญหมู่บ้าน เดือนแปดบุญข้าวพระยา เดือนเก้าบุญห่อข้าว Yam ดิน เดือนสิบเอ็ดบุญกรุน เดือนสิบสองใส่กระจาด นอกจากนี้ยังมีประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติอีกหลายอย่าง เช่น การแห่บังไฟ การเชิงนางแม่ การลากกระดาน (กองข้าว) การสูชวัลข้าว ประเพณีกำเกียง ฯลฯ ในปัจจุบันประเพณีต่างๆ ของชาวไทยวนส่วนมากยังคงยึดถือปฏิบัติกันอยู่แต่บางประเพณีก็ได้เลิกไปแล้ว บางประเพณีทำแบบไม่ต่อเนื่องกันกระทำเป็นบางครั้งบางคราว บางประเพณีมีปฏิบัติกันในเพียงบางจังหวัดเท่านั้น ประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญของชาวไทยวน ได้แก่ บุญกำฟ้า, บุญห่อข้าว Yam ดิน, ใส่กระจาด, ทานข้าวสะ, ลงข่าวง, งานบวช บุญกรุน และขึ้นบ้านใหม่

พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหลพื้นบ้านลำพวน ตำบลโคลกปีบ อําเภอศรีเมือง จังหวัดปราจีนบุรี จากการศึกษาวิจัย พบว่าชาวไทยวนในพื้นที่แห่งนี้มีประเพณีที่ประกอบพิธีกรรมโดยมีการขับร้องลำพวนร่วมด้วยอยู่มีไมากนัก มีการทำหนอดหรือเป็นที่เข้าใจกันในชุมชนอย่างชัดเจนว่าประเพณีได้ที่ต้องมีการขับร้องลำพวนร่วมด้วย อีกทั้งผู้ขับร้องลำพวนได้ในพื้นที่มีอยู่ไมากนัก ประมาณไม่เกิน 10 คน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วผู้ขับร้องลำพวนเป็นผู้สูงอายุทั้งสิ้น โดยผู้พังหรือผู้ที่เข้าร่วมอยู่ใน

พิธีกรรมก็เป็นผู้สูงอายุในหมู่บ้านเช่นเดียวกับผู้ขับร้องลำพวน ประเพณีที่มีการประกอบพิธีกรรมโดยมีการขับร้องลำพวนร่วมด้วยสำหรับชาวไทยวนในตำบลโคลกปีบ ได้แก่ ประเพณีการทอดกฐินหรือบุญกรุนตามการเรียกของคนท้องถิ่น ซึ่งชาวไทยวนในพื้นที่แห่งนี้จัดประกอบพิธีกรรมเป็นประจำทุกๆ ปี จากการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่าการทอดกฐินหรือพิธีกรรมบุญกรุนของชาวไทยวนตำบลโคลกปีบ อําเภอศรีเมือง จังหวัดปราจีนบุรี จัดขึ้นตั้งแต่ในวันเสาร์ที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2560 ณ วัดธรรมะเชือ เริ่มเวลา 20.00 น. เป็นการฉลองกฐิน ส่วนพิธีทอดกฐินจัดเริ่มขึ้นในตอนเช้าของวันรุ่งขึ้น คือ วันอาทิตย์ที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2560 เวลา 8.00 น. โดยพิธีทอดกฐินจัดเหมือนกับชาวไทยพุทธทั่วไป

การฉลองกฐินของคนในหมู่บ้านธรรมะเชือ มีการจองกฐินสำหรับผู้คนในหมู่บ้านตั้งแต่เริ่มเข้าพรรษาที่วัดธรรมะเชือ ขึ้นอยู่กับจิตศักขิชาติจะร่วมทำบุญกรุนเป็นเจ้าภาพจำนวนกี่กองหรือตามแต่กำลังทรัพย์ของแต่ละคน ซึ่งการจองกฐินนี้มีเฉพาะคนในหมู่บ้านธรรมะเชือเท่านั้น โดยส่วนใหญ่มีชาติพันธุ์เป็นชาวไทยวน ไม่มีคนนอกรับเป็นเจ้าภาพกรุนเนื่องจากเป็นหมู่บ้านขนาดเล็กไม่มีคนนอกพื้นที่เข้ามา การฉลองกฐินของชาวไทยวนในหมู่บ้านธรรมะเชือนี้ เริ่มเตรียมการตั้งแต่ช่วงเย็นสามารถกำหนดการได้ ดังนี้

15.00 น. ตั้งองค์กฐิน บริหารกฐินและเครื่องไทยธรรม ณ ศาลาวัดธรรมะเชือ

18.00 น. ชาวบ้านพร้อมกันบวณศาลาวัดธรรมะเชือ เพื่อจัดเตรียมอาหาร

19.00 น. หมອล่า หมօแคน มาถึงพร้อมกันเพื่อเตรียมลำพวนฉลองกฐิน

20.00 น. เริ่มลำพวน เพื่อฉลองบุญกรุนของหมู่บ้าน

21.00 น. เสร็จพิธีการฉลองกฐิน รับประทานอาหารร่วมกัน

พิธีลงกรุงของชาวไทยวนในหมู่บ้านสะมะเขือ ตำบลโโคกปีบ อำเภอศรีเมือง จังหวัดปราจีนบุรี เป็นงานพิธีที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยวนที่ชัดเจน เนื่องจากมีการจัดแสดงลำพวนที่ถือเป็นกิจกรรมหลักของพิธีกรรม เป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรมล้ำพวนของชาวไทยวนในพื้นที่นี้ การลำพวนเริ่มขึ้นเวลา 20.00 น. เมื่อผู้เข้าร่วมพิธีลงกรุงทุกคนมาพร้อมกันในบริเวณศาลาวัดสะมะเขือแล้ว ทั้งหมดมา หมู่แคน และผู้ซึ่งผู้พึงทุกคน ซึ่งเป็นคนในหมู่บ้านสะมะเขือและเป็นผู้สูงอายุทั้งสิ้น มีคนหนุ่มสาวบ้างแต่เพียงมารับส่งญาติผู้สูงอายุของตนเท่านั้นโดยยืนอยู่บริเวณรอบๆ ศาลาจัดจำนวนไม่นาน การลำพวนของชาวไทยวนในหมู่บ้านสะมะเขือ ตำบลโโคกปีบนี้ มีแม่เพลงหลักอยู่ 1 ท่าน คือ นางไวย หาเลิศ ส่วนหมู่แคนนั้นมาจากพื้นที่อื่น โดยมีผู้ร่วมพังบางท่านสับผลัตเปลี่ยนกันขึ้นมาขับร้องลำพวนบ้าง เพื่อตอบโต้หรือหยอกล้อกันให้เกิดความสนุกสนานมากขึ้น

การลำพวนของชาวไทยวนในหมู่บ้านสะมะเขือ ตำบลโโคกปีบ มีลำดับขั้นตอนสรุปดังนี้

1. ไหว้ครู (แม่เพลงร้องเดี่ยว)
2. สำเร่อง (แม่เพลงร้องเดี่ยว)
3. ลำดัน (แม่เพลงร้องเดี่ยวหรือร้องสับผู้คุนในหมู่บ้าน)

การลำพวนแบบลำดัน มีหมู่แคนร่วมเป็นแคบประกอบด้วยเพื่อเพิ่มความสนุกสนาน และมีกิจกรรมรำวงประกอบการลำพวนของคนในหมู่บ้านด้วย

การเริ่มต้นลำพวนใช้บทเพลงแรกเรียกว่า “บทไหว้ครู” สำหรับการลำพวนของชาวไทยวน การไหว้ครูถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเริ่มต้น การขับร้องลำพวนเป็นการทำพิธีสักการบูชาครูอาจารย์เพื่อแสดงความเคารพ และระลึกถึงพระคุณ เมื่อขับร้องลำพวนบทไหว้ครูแล้ว ลำดับต่อมาเป็นการลำพวนในลักษณะการเล่าเรื่อง เรียกว่า “สำเร่อง” คือ การกำหนดเนื้อร้องหรือเนื้อหาของ

เพลงในเรื่องได้เรื่องหนึ่ง ในที่นี้กำหนดเป็นลำเรื่องบทถวาย ร. 9 เพื่อลำเล็กถึงพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่มีต่อปวงชนชาวไทยทุกคนและชาวไทยวนในตำบลโโคกปีบ อำเภอศรีเมือง จังหวัดปราจีนบุรีด้วย เนื่องด้วยเป็นช่วงที่ทรงกับการเสด็จสรรคุณของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช จึงมีการเพิ่มเติมลำพวนบทถวาย ร. 9 นี้ เพิ่มต่อจากบทไหว้ครูด้วย ขับร้องโดยแม่เพลง คือ นางไวย หาเลิศ

การขับร้องลำพวนทั้งบทลำไหว้ครูและลำเรื่องถวาย ร. 9 ทั้ง 2 บทนี้ เป็นการขับร้องในลักษณะที่มีการเตรียมการมาก่อน คือ มีการประพันธ์คำร้องมาก่อนเพื่อความถูกต้องของเนื้อหา และถ้อยคำร้องที่ใช้ในการลำพวนทั้ง 2 บทนี้ ถือเป็นปกติของการลำไหว้ครูและการสำเร่อง เพราะบทไหว้ครูที่ใช้ขับร้องลำพวนนี้เป็นบทไหว้ครูที่ใช้มาแต่เดิม มีถ้อยคำแสดงความสักการะในพระพุทธเจ้า บิดามารดา ครูอาจารย์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ดังนั้น เนื้อร้องที่ใช้ในบทไหว้ครูจึงต้องมีการเรียงร้อยอย่างประณีตและใช้ถ้อยคำที่แสดงออกถึงความเคารพบูชา ด้วย

“ภราณบูชาต่างประทีบ
มือสิบหัวแนบทึ่นทอง ขอภราณบูชา
พระยอดคุณ ไตรแก้ว ทั้งเหลาขอนอบน้อม”

คำร้องในบทไหว้ครูนี้จึงเป็นคำร้องที่แต่งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์การบูชาสิ่งต่างๆ ที่ชาวไทยวนเคารพนับถือ นอกจากนี้ยังเป็นการขอพรต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยบันดาลให้การร้องหรือผู้ขับลำพวนสามารถขับร้องลำพวนได้อย่างไพเราะ คิดดัน ทำนองร้องออกได้สอดประสานกันดั้งด่นดันรีบ武林 ด้วย

“ขอให้สบเสนาะเพี้ยง กลมเกลียวกล่อมกัน
เป็นตั้งพินพาทย์ฟ้อง ชือ ชลุย แคนระบำ”

ตัวอย่างเพลงล้ำพวน บทใหม่ครู
ตำบลโโคกปีบ อําเภอศรีเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

การล้ำเรื่อง คือ การล้ำพวนในลักษณะการขับร้องในเรื่องราวได้เรื่องราวหนึ่งตามแต่ตั้งขึ้นหรือนำเอาเนื้อหามาจากเรื่องราวหรือนิทาน คำสอน ต่างๆ ตามที่ผู้ขับร้องล้ำพวนเลือกมา ดังนั้น การล้ำพวนแบบการล้ำเรื่องนี้ ต้องมีการกำหนดหรือประพันธ์เนื้อร้องมาก่อน เช่นเดียวกับบทใหม่ครู เพศที่ต้องมีการประพันธ์หรือเขียนเนื้อร้องมาก่อน เนื่องจากการล้ำเรื่องต้องกำหนดเนื้อหาของการขับร้องหรือการล้ำ ให้อยู่ในกรอบของเรื่องราวที่กำหนดไว้ให้ได้เนื้อหาที่ดำเนินไปตามความของเรื่องอย่างครบทั่ว โดยการล้ำเรื่องของไทยพวนในครั้งนี้ เป็นการล้ำเรื่องถวาย ร. 9 เพื่อรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่มีต่อปวงชนชาวไทยทุกคนและชาวไทยพวนในตำบลโโคกปีบ เนื่องด้วยเป็นช่วงที่ทรงกับการเสด็จสรวงคตของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เมื่อพิจารณาถ้อยสำนวนของเนื้อเพลงที่ใช้ในการล้ำเรื่องแล้ว การล้ำเรื่องจะใช้ถ้อยคำที่มีความสัมภับซ้อน

นโยบายว่าการล้ำพวนบทใหม่ครู ตั้งถิ่นเรื่องถวาย ร. 9 ตัวอย่าง

“ໂຮ້ໄອນັ້ອ ຖຸກຄົນເກີດມາເປັນລູກ ຮ. 9
ອຍ່າຫລາງທຳຊ້ວມ້າມາ ອຍ່າເຫັນແກ່ດິນ
ທັນແຂ້າຫາກັນ ເຂົາສາມັກຄືກັນໄວ້”

ภาพบรรยายการล้ำพวน
ตำบลโโคกปีบ อําเภอศรีเมือง จังหวัดปราจีนบุรี
ที่มา: ถ่ายภาพโดย ผศ.สราวุธ ใจดี

วันที่ 14 ตุลาคม 2560

ล้ำดับต่อมาเป็นการขับร้องล้ำพวน เรียกว่า “ล้ำดัน” คือ การขับร้องล้ำพวนในลักษณะการร้องแบบคิดเนื้อร้องหรือถ้อยคำร้องขึ้นใหม่ในขณะนั้น ภาคกลางเรียกว่า “ดัน” พบริชีการขับร้องแบบดันนี้ในบทเพลงพื้นบ้านภาคกลางประเททเพลงล้ำดัด เพลงล้อ เพลงแหล่ โดยการล้ำดันของชาวไทยพวนนี้เป็นการคิดคำร้องโดยใช้ภาษาไทยพวน ซึ่งมีการผสมผสานกันระหว่างภาษาไทยพวนกับภาษาไทย อีสานบ้างตามลักษณะการพูดของคนในท้องถิ่น การล้ำพวนแบบล้ำดันของชาวไทยพวนในหมู่บ้านสามารถเข้า ตำบลโโคกปีบ ขับร้องโดยแม่เพลง คือ นางไช หาเลิศ การล้ำพวนแบบล้ำดันมีทั้งการขับร้องล้ำดันแบบคนเดียว และการขับร้องล้ำดันแบบโดยต้องระหว่างกันหรือสลับกัน หากเป็นการล้ำดันแบบคนเดียว เนื้อหาที่นำมาขับร้องมักเป็นการเล่าเรื่องราวต่างๆ ในชีวิตตามที่ผู้ขับร้องคิดขึ้นหรืออาจ

เตรียมเนื้อร้องมาก็ได้คล้ายลำเรื่อง หากแต่ตัวพ่อ สำนวนและเนื้อหาอาจไม่ต่อเนื่องเหมือนลำเรื่อง โดยอาจมีการปรับเนื้อหาใหม่จากเดิม หรืออาจเปลี่ยนไปเป็นเรื่องอื่นๆ ตามแต่ผู้ขับร้องคิดนึกขึ้น ในขณะขับร้อง เมื่อจบการขับร้องลำพวนในแต่ละท่อนของทุกถ้อยคำร้อง (จบเรื่องราวที่ขับร้อง) ผู้ฟังจะตอบรับด้วยการส่งเสียงว่า “อื้า” ยาวๆ เป็นรูปแบบนี้ต่อเนื่องไปจนจบ

การลำดันแบบหลายคน เป็นการลำพวนที่สร้างความสนุกสนานให้กับชาวไทยวนที่ได้เข้ามา มีส่วนร่วมในการขับร้องลำพวน การลำพวนแบบร้องหลายคนนี้ดำเนินการขับร้องต่อจากการขับร้องเดี่ยวของแม่เพลง โดยแม่เพลง (นางไข่ หาเลศ) เมื่อขับร้องเดี่ยวเสร็จในตอนต้นของการลำพวน แบบลำดันแล้ว แม่เพลงจะเรียกผู้ฟังที่สามารถลำพวนได้ให้เข้ามาร่วมขับร้องด้วยกัน ซึ่งการขับร้องลำพวนแบบลำดันนี้จำเป็นต้องใช้ผู้ขับร้องหลายคนเพื่อสร้างการโต้ตอบกันในถ้อยคำร้อง ต่างๆ ที่คิดขึ้น โดยขับร้องสลับกันไปทีละคน ไม่มีการจัดลำดับของการขับร้อง เป็นไปตามความต้องการของผู้ขับร้องแต่ละคนจะคิดถ้อยคำร้องได้ และขับร้องโดยรอบออกไปในขณะนั้น เนื้อหาที่นำเสนอ มากขับร้องลำพวนในลักษณะของการโต้ตอบกันมีทั้งการเล่าเรื่องราวต่างในชีวิตเหมือนการลำดันแบบเดี่ยว และการโต้ตอบกันในเชิงเกี้ยวพاหรือหยอกล้อกันระหว่างชายกับหญิงหรือเพศเดียวกัน สลับกันไปแบบนี้จนจบโดยมีการตอบรับในแต่ละถ้อยคำร้องด้วยการส่งเสียงว่า “อื้า” ยาวๆ จากผู้ฟัง เช่นเดียวกับการขับร้องเดี่ยว การลำพวนแบบลำดัน (โต้ตอบกัน)

ลำพวนเป็นขับร้องเพลงพื้นบ้านของชาวไทยวน มีความสนุกสนานในการร่วมกันขับร้อง เพลงทั้งแบบร้องเดี่ยวและร้องโดยตอบกัน ในการขับร้องเพื่อให้เกิดความบันเทิงแก่ผู้ร่วมงานมักมีการร่วงประกอบการลำพวนของชาวไทยวนรวมอยู่ด้วยเสมอ โดยเฉพาะการลำพวนแบบร้องโดยตอบกันมักมีการเร่งจังหวะของการขับร้องให้เร็วขึ้นเล็ก

น้อยแต่ไม่เร็วเท่าหมอลำทางภาคอีสาน พอจะทำให้เกิดความคึกคักมากขึ้นกว่าการลำพวนแบบขับร้องเดี่ยว จึงทำให้ผู้ฟังรู้สึกอย่างมีส่วนร่วมในการลำพวนโดยการข้ามาร่วมกันร่วงประกอบการขับร้องลำพวน และในขณะที่ร่วงก็มีการร้องตอบรับกันผู้ขับร้องเป็นระยะเมื่อจบแต่ละถ้อยคำร้อง โดยการร้องว่า “อื้า” สร้างความสนุกสนานให้กับผู้เข้าร่วมงานทุกคน

บทบาทของเพลงพื้นบ้านลำพวนในวัฒนธรรมไทยวน อยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่าตราบใดที่วัฒนธรรมเรื่องหนึ่งเรื่องใดยังคงมีการปฏิบัติสืบทอดกันอยู่ แสดงว่าวัฒนธรรมนั้นยังเป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อสังคม ลำพวนถือเป็นการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของชาวไทยวน ทั้งด้านขนบธรรมเนียมประเพณี สำเนียงศัพท์ภาษาและท่วงทำนองการขับร้องลำพวน จากการศึกษางานบุญภูมิในการวิจัยนี้ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นพวก พ้องเดียวกันของชาวไทยวน ที่มีรูปแบบบวชชีวิต และวัฒนธรรมชั้ดเจนในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนด้วยกัน โดยแสดงออกจากการขับร้องลำพวน อีกทั้งเพลงพื้นบ้านลำพวนสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของกลุ่มชน จากการลำเรื่องและการลำดัน ที่มักมีการกล่าวถึงประวัติความเป็นมาทางสังคม หรือเหตุการณ์ต่างๆ ของชาวไทยวนเอง ในด้านการสร้างค่านิยมทางศาสนา คุณธรรมในการดำเนินชีวิตและการประกอบพิธีกรรม

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องเพลงพื้นบ้าน กรณีศึกษาเพลงลำพวนตำบลโคกปีบ อำเภอศรีเมือง จังหวัดปราจีนบุรี สามารถอภิปรายผลการวิจัยเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1. ศัพท์ภาษาเพลงลำพวน บทเพลงพื้นบ้านลำพวน ตำบลโคกปีบ อำเภอศรีเมือง จังหวัดปราจีนบุรี มีการผสมผสานทั้งภาษาไทย

ภาคกลาง ภาษาไทยพวน ภาษาไทยทั้งภาคอีสาน และภาคเหนือ โดยการขับร้องลำพวนมักใช้ศัพท์ภาษาตามความเคยชินในการพูดของชาวไทยพวนเอง สามารถแยกเป็นภาษาต่างๆ ตามเนื้อเพลง ต่างๆ ได้ดังนี้

ภาษาไทยภาคกลาง มีเป็นส่วนมากในการขับร้องลำพวนโดยเฉพาะในบทคำร้องที่มีการจัดเตรียมมาก่อน เช่น ลำพวนบทไหว้ครู สำเร็จเป็นตัน ซึ่งผู้ฟังทั่วไปที่ไม่ใช่ชาวไทยพวนสามารถเข้าใจได้ในคำศัพท์ภาษาต่างๆ ในบทเพลง ตัวอย่าง เช่น ลำพวนบทไหว้ครู

“ถ้ายนูชาต่างประทีบ
มือสิบห้าแทนที่เทียนทอง
ขอถ่ายนูชา พระยอดคุณไตรగ้าว
ทั้งเหล่าขอนอบน้อม”

จากตัวอย่างเนื้อร้องลำพวนที่เป็นภาษาไทยภาคกลาง หมายถึงการกราบไหว้เพื่อนูชาพระรัตนตรัยของเหล่าไทยพวน

ภาษาไทยพวน ถูกใช้งานสลับกับภาษาไทยภาคกลางและอีสาน ในทุกๆ บทเพลงร้องลำพวน ในลักษณะของถ้อยคำที่คล้ายๆ กับภาษาอีสาน หากแต่เป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมและเป็นการถ่ายโยงอัตลักษณ์ด้านภาษา ร่วมกับสำหรับชาวไทยพวนเอง การขับร้องลำพวนในบางประ惰มีสำเนียงศัพท์ภาษาของทางภาคเหนือร่วมด้วย ซึ่งไม่แปลก เพราะพื้นถิ่นเดิมของชาวพวนในเชียงขวางอยู่ใกล้กับทางภาคเหนือของประเทศไทย จึงทำให้มีสำเนียงศัพท์ใกล้เคียงกัน ตัวอย่าง

“ขอให้เป็นดั่งบัลลังก์คำ
ที่ ธ ทรงพุทธโรคเจ้า ตาสองก้า
ให้เจ้าสุขนั่นเสมอมันเครือเก่า
ให้เจ้าสุขอยู่ล้วนบวนเจ้า
คู่ทุกห้องเด้อเจ้าเออี้”

จากตัวอย่างเนื้อร้องลำพวนที่เป็นภาษาไทยพวน หมายถึงขอให้สองตาของข้าเป็นดั่งทองคำ คำซึ่งพระพุทธศาสนา ให้พวงเรามีความสุขกันทั่วทุกๆ คน

ภาษาไทยภาคอีสาน มีการผสมอยู่ในบทเพลงลำพวนตลอดเวลา ส่วนมากใช้ในทางร้องแบบลำดันทั้งลำพวนแบบลำดันเดี่ยว และลำพวน

แบบลำดันໂດตตอบกัน เพราะเป็นการคิดเนื้อร้องลำพวนขึ้นสดจึงมักใช้ภาษาพูดมาแต่งเป็นเนื้อร้อง จึงมักมีคำศัพท์ภาษาทางภาคอีสานผสมอยู่ เช่น คำว่า บ่แม่น, ไปใส, เชิดซู เป็นต้น ตัวอย่าง ลำพวนแบบลำดันเดี่ยว

“ถึงเจ้าทำบุญไว้ ไพบุแม่นไปใส
บุญจะมาเชิดซู ผู้ที่ทำกรุนไว้
ให้เส้าชะแม่ชาบเด้อแม่ป้า
ผ้าป่าทั้งกรุน หลามลงคุณความชั้ง
กระดังGRAM เอาหนัน”

จากตัวอย่างเนื้อร้องลำพวนที่เป็นภาษาไทยภาคอีสาน หมายถึงบุญที่ได้ทำกรุนไว้จะกลับมาสู่ผู้ที่ทำกรุนไว้ให้บรู๊ฟและส่งผลความเจริญให้ทั้งครอบครัวและตัวผู้ทำกรุนเอง

การขับร้องลำพวนไม่ได้ใช้เป็นภาษาพวนโดยเฉพาะและไม่ได้เป็นภาษาไทยหรืออีสานโดยเฉพาะเช่นกัน หากแต่เป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมและเป็นการถ่ายโยงอัตลักษณ์ด้านภาษา ร่วมกับสำหรับชาวไทยพวนเอง การขับร้องลำพวนในบางประ惰มีสำเนียงศัพท์ภาษาของทางภาคเหนือร่วมด้วย ซึ่งไม่แปลก เพราะพื้นถิ่นเดิมของชาวพวนในเชียงขวางอยู่ใกล้กับทางภาคเหนือของประเทศไทย จึงทำให้มีสำเนียงศัพท์ใกล้เคียงกัน ตัวอย่าง

“บ่าวยว่าเชือซ่าง ช่างว่ากันแน่ไม่
กลันว่าตัวยคิดอดเจ้า
ซ่างซังหลายคิดถึงอดบ่ายไม่
เจ้าลงมา อย่าเม็ดใจ คิดถึงพ่อแม่เจ้า”

จากตัวอย่างเนื้อร้องลำพวนนี้เป็นการผสมผสานในการใช้ศัพท์ภาษาไทยพวนที่มีทั้งภาคเหนือ เช่นคำว่า “ตัวยคิดอด” และภาคอีสานรวมกัน เช่น คำว่า “ซ่างว่า” โดยท่อนเพลงนี้หมายถึง หากใครมาจีบ อาย่าใจอ่อน คิดจะทำอะไร ให้นึกถึงพ่อแม่ไว้

2. การเอื้อนของลำพวน การขับร้องลำพวนของไทยพวน คำปลโลกปีบ คำเงือครีมโลสต

จังหวัดปราจีนบุรี เป็นการขับร้องโดยใช้ทำนองเดียวแต่หลายเนื้อร้อง (Strophic Form) คล้ายรูปแบบของการขับร้องลิเก, เพลงล้อหรือลำตัวในภาคกลาง ต่างกันที่สำเนียงภาษาที่เป็นของชาวไทยพวนเอง โดยนำพาให้ห่วงทำนองมีการปรับเปลี่ยนตามสำเนียงเสียงร้องบ้างในแต่ละท่อนเพลง เนื่องจากลำพวนเป็นวัฒนธรรมแบบมุขป่าฐาน (Oral Tradition) จึงไม่มีความแน่นอนในเรื่องของการสร้างทำนองโดยจะแปรไปตามคำร้องมากกว่าการยึดทำนองไว้ ประกอบกับการอี๊อนในบางช่วงของเพลงที่เป็นลักษณะการใช้ปฏิภัติ (Improvise) ในการสร้างทำนองอี๊อน จึงทำให้ลำพวนมีความไม่แน่นอนในการกำหนดทำนองให้คงที่ได้ แต่สิงที่มักใช้งานคล้ายๆ กันสำหรับลำพวน คือ การขึ้นและลงของโน้ตในแต่ละท่อนเพลงที่ใช้เหมือนๆ กันและเป็นที่รู้กันเฉพาะกลุ่มไทยพวน (Emic) ใน การขับร้อง ลำพวน ดังนี้

การขึ้นต้นท่อนเพลงลำพวน มักใช้การอี๊อนด้วยคำว่า “แม่นท่าว่าโ'o...” หรือ “ท่าว่าโ'oัน'o...” โดยอี๊อนในคำสุดท้ายของคำ เช่น คำว่า “โ'o” หรือ “น'o” เป็นต้น เป็นการเริ่มต้นของประโยคเพลงลำพวนหรือเนื้อหาใหม่ๆ ในการลำพวน

การลงท้ายประโยค เพื่อแสดงให้ทราบว่าการขับร้องได้จบท่อนหรือจบประโยคเพลงนั้นๆ แล้ว มักใช้การลงท้ายด้วยคำว่า “เด้อ” ส่วนการจบเพลงหรือจบเนื้อหาของบทเพลงจะลงท้ายด้วยคำว่า “เออย” และร้องรับด้วยคำว่า “ฮื้ว” ของผู้ฟัง

ตัวอย่าง การขึ้นต้นและการลงท้ายประโยคเพลง (Period) ของลำพวน

การขึ้นต้น “แม่นท่าว่าโ'o... คนเขาเกิดมาในแผ่นดินไทยเด้อ ทั้งน้อยทั้งใหญ่ เทิดทูลนายหลวงเด้อ”

การขึ้นต้น “ท่าว่าโ'oัน'o... ซื่อของไทยพวนอ้ายจะค่อยฟังคำเค้า นึกก่อนเอ้อ เออย”

การลงจบ “อย่าให้ขัดทางกลอน ซ้อยดลทางดัน แค่เด้อพื่นองเออย...” (ร้องรับ “ฮื้ว”)

การลงจบ “ให้เจ้าสุขอยู่ลั่วนขบวนเจ้าคุ่ก กองเด้อเจ้าอย...” (ร้องรับ “ฮื้ว”)

3. ลำพวนแบบรำวง เป็นการนำเอาการขับร้องในลักษณะเพลงพื้นบ้านลำเพลินทางภาคอีสานมาขับร้องในภาษาของชาวไทยพวน ซึ่งบทเพลงลำเพลินของอีสานนี้เป็นบทเพลงในจังหวะเร็วและคึกคักมากกว่าลำพวนปกติของชาวไทยพวน จึงมีการรำวงประกอบของผู้ร่วมฟังด้วยเพื่อให้เกิดความสนุกสนานขึ้นในช่วงท้ายของการขับร้อง ลำพวน โดยปกติลำพวนเป็นบทเพลงที่ร้องในจังหวะช้า - ปานกลาง และไม่มีการยืนและการรำประกอบ การลำพวนแบบรำวงนี้ถือเป็นการถ่ายโ陽ทางวัฒนธรรม (Diffusion) เพลงพื้นบ้านลำเพลินอีสานผสมกับเพลงพื้นบ้านลำพวนของชาวไทยพวนต่ำบลโภกปีบ สำเร็จศรีเมือง จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อต้องการให้ช่วงท้ายของการลำพวนเกิดความสนุกสนานและการมีส่วนร่วมของผู้ฟัง ตัวอย่าง ขับร้องจังหวะเร็ว

“โอน่ออยเอย เป็นไม่เคยลำได้หนา
ลำเป็นเมื่อใดประหม่า
ลำเป็นเมื่อใดประหม่า แต่ไม่ชา ก็ลำเลย
แต่ไม่ชา ก็ลำเลย

โอ้อัยเอย โอ้อัยเอย ก่อนบ่เคยได้ลำหนา
ลำเป็นครัวหลังบ่แพ้
แต่หมอแคน นั้นยอมบ่อได้
โอ้ละน้ออ้ายเอย โอ้ละน้ออ้ายเอย”

ข้อเสนอแนะ

ความคงอยู่ของเพลงพื้นบ้านลำพวน ต่ำบลโภกปีบ สำเร็จศรีเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ต้องมีการจัดดำเนินกิจกรรมลำพวนอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้วัฒนธรรมของชาวไทยพวนสามารถยังคงอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งต้องใช้ความร่วมมือและให้ความสำคัญกับทุกฝ่าย โดยเริ่มจากหมู่บ้านอบต. อบจ. และจังหวัด โดยโครงการขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพื้นที่: คณะกรรมการอนุญาตฯ และสังคมศาสตร์

เป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน องค์กรบริหารท้องถิ่น และมหาวิทยาลัย ให้สามารถดำเนินการพัฒนากิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ยั่งยืนได้ โดยการจัดดำเนินโครงการ Lana Wannacharam เพื่อเผยแพร่และอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยวนให้คงอยู่ต่อไป อีกทั้ง งานวิจัยนี้ยังได้มีการบันทึกตัวโน้ตในการขับร้องเพลงพื้นบ้านลำพวนในลักษณะต่างอย่างครบถ้วน เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการเผยแพร่เนื้อร้องและทำนองในการขับร้อง ลำพวน และใช้เพื่อฝึกซ้อมการขับร้องลำพวนหรือนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการขับร้องหรือบรรเลงได้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง เพลงพื้นบ้าน กรณีศึกษาเพลงลำพวนต่ำบล โคกปีบ อำเภอครีมโหลส จังหวัดปราจีนบุรี สำเร็จลงได้ด้วยกระบวนการของระเบียบวิธีวิจัยทางมนุษยดิริยางค์วิทยา (Ethnomusicology research) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บข้อมูลมาเป็นระยะเวลา 1 ปี ทั้งสาระหลักทางดนตรีและบริบทรอบด้านที่มีความเกี่ยวข้อง โดยทำการศึกษาวิเคราะห์เพื่อให้ได้องค์ความรู้ทางดนตรีไปเป็นกรณีศึกษาเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านลำพวน ซึ่งเป็น

มรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนที่อยู่ในประเทศไทยได้

ผู้วิจัยขอขอบคุณแม่เพลงพื้นบ้านลำพวน ตำบลโคกปีบ อําเภอครีมโหลส จังหวัดปราจีนบุรี ได้แก่ นางไข่ หาเลิศ ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นกรณีศึกษาในการทำงานวิจัยครั้งนี้ที่อำนวยความสะดวกให้กับผู้วิจัยทั้งในเรื่องของสถานที่ กำหนดการประกอบพิธี ตลอดจนการติดต่อประสานงานต่างๆ การซื้อขาย และให้คำปรึกษาในข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่างๆ สำหรับผู้วิจัย ขอขอบคุณชาวหมู่บ้านกระมะเขื่อ ตำบลโคกปีบทุกท่านที่ให้ข้อมูลสำคัญ ให้การต้อนรับและการสนับสนุนในการทำงานวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณสถานบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ เป็นอย่างสูงที่ได้มอบทุนอุดหนุนการวิจัยโครงการขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพื้นที่: คณะกรรมการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ประจำปีงบประมาณ 2560 ทำให้ผู้วิจัยได้ทำงานวิจัยอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้นและเป็นแรงผลักดันในการดำเนินงานวิจัยให้สำเร็จลุล่วง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนานางานวิจัยทางดนตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์และในพื้นที่จังหวัดละเชิงเทราต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา อินทรสุนาณนท์. (2534). การร้องเพลงประกอบการแสดง : หนังสือที่ระลึกงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: เม็ดตราภารพพิมพ์ชินบัญชร สุคนธวิภาค. (2546). ประวัติศาสตรเมืองพวน ลบบุรี: สารคดีเมืองพวน เมืองเชียงขวางและประวัติศาสตรเมืองพวน. ลบบุรี: ชุมชนไทยพวนจังหวัดลบบุรี: ม.ป.พ.
- ชูชาติ พินพาทย์. (2541). สำรวจเพลงพื้นบ้านภาคตะวันออก. กรุงเทพฯ: รายงานวิจัย: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
- ปัญช ทรงสุวรรณ. (2547). ตำนานและพิธีกรรมบุชาผีเมือง: การสร้างสำนักทางประวัติศาสตร์ของไทยวนและผู้ไทยในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์มนุษยวิทยาสิรินธร
- ปรานี วงศ์เทศ (2525). พื้นบ้านพื้นเมือง. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ปัญญา รุ่งเรือง. (2546). หลักวิชามนุษยดิริยางค์วิทยา. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาพื้นฐานดนตรีชาติพันธุ์วิทยา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- พรรณราย คำโสغا. (2542). การวิเคราะห์เพลงพื้นบ้านกันตรีมของหมูบ้านดงมัน. ปริญญาโทพนธ์ ศป.ม.
(มนุษย์ดิจิทัลวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์。
- กัญโญ ภู่เทศ. (2553). รายงานวิจัย: การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดุนตรีเพลงพื้นบ้านในจังหวัดนครสวรรค์.
นครสวรรค์: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
- ฤทธิ์มน พรีดีสันท. (2539). วิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรมประเพณีและประวัติศาสตร์ชุมชน. อุดรธานี:
ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏอุดรธานี
- ลักษณา ชุมพร. (2555). เพลงพื้นบ้านภาคกลาง กรณีศึกษาบ้านสามโคก ตำบลสามโคก อำเภอสามโคก จังหวัด
อ่างทอง. ปริญญาโทพนธ์: ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชามนุษย์ดิจิทัลวิทยา มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทร์。
- สุกัญญา สุจanya. (2525). เพลงปฏิพากย์: บทเพลงแห่งปฏิภานของชาวบ้านไทย. กรุงเทพฯ สำนัก
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
- Alan, Merriam. (1964). Study of Ethnomusicology, Toward a Theory for Ethnomusicology. *The Anthropology of Music.*
- Stanley, Sardie. (1980). *The New Grove Dictionary of Music and Musicians, Volume 6.* London :
McMillan Publication, Limited.